

ఆంధ్రమాత

(ఆత్మకథ)

— తొలి పలుకు —

శ్రీ జి. సీతారామ్ స్వామి.

దేశభాషలందుఁ + దెలుఁగు లెన్నంచు శ్రీ
రాయ లలరె నాఁడు; + రామ ! రామ ! :
దేశమందు నేఁడు + తెలుఁగు రేశం బని
తల్లియేడ్వ గుండె + జల్లు మనదె :

వీణయనాథ ఆంధ్రగ్రంథాలయ ముద్రాక్షరశాల యందు
ముద్రింప బడియె. 1952

Copy Right.

వెల 0-8-0

: రచయిత :

శివాంతరి మల్లెల దావీదు.

— తొలి పలుకు —

స్వామి సీతారామ్, తపోవనము, భీమవరము.

శ్రీ మల్లెల జేబిడ్డగారు ఈ చిన్నిపాత్రములో ఒక నూతన పంథా తోక్కారు. సామాన్యంగా వ్యక్తులు తమ ఆత్మకథలో లోకోద్ధారణకై వ్రాస్తూ ఉంటారు. దేశాలకు ప్రాణప్రతిష్ఠ చేసి, దేహాత్మకలను కల్పించి ఆలాటి వ్యక్తులచేత తమ ఆత్మకథ చెప్పించుట సాంఘిక సున్నది.

కవిత్వము ద్రాక్షాపాకములో నుశువైన భాషలో ఆనర్గళముగా ప్రవహించుచున్నది. తన అపార పాండితీగరిమచే సుమారు 2, 3 వేల. సజ్జవత్సరములనాటి చరిత్రాంశములను, పురాణ ఇతివృత్తములలోని సమాచారములను సమకూర్చి యీ గ్రంథమును అమూల్యముగా ఒనర్చినారు.

సత్వర ఆంధ్రభాష స్థాపనకై ఆంధ్రులు ఉవ్విళ్ళూరు సమయమున ఆంధ్రమాత చరిత్ర తన బిడ్డల కందరక్షను జవదాట పీలుకాని శుభలేఖయై ఆలరారును. త్యాగ సహపేతులు కమ్మని ప్రోత్సాహపరచును.

వ్యవసాయ గోపోషణమును గూర్చి కవి చెల్పిన యీ భావములు శిలాక్షరములతో ప్రతి ఆంధ్రగృహమున ఉత్తమ సందేశంగా విభించినగును. గాంధీజీ సందేశముకూడా యిదే.

“నా జీవన మాలంబా | భూజీవనమగును; దగును; భూజీవనమే | గోజీవనమన గూడును; | మీజీవనమునకు నిదియ మేల్పంతి సుమీ” || 44

62 వ పద్యం కూడా ఊచ్చటగా నుంది. తెలుగు లెస్స యనుటకు 67 వ పద్యంలో కవి యిట్లు సమర్థించారు:-

త్రినగమను పదవికృతియే | తెనుగని మఱి లేనె యగును. దెనుగ నియుఁ దెలుఁ ! గనఁ దెనుఁగని తెన్ననఁదెను | గను వానార్ధములు నాకు సార్థకములగున్.

తెన్ అనగా దక్షిణాది, మధురం అని కూడా అర్థము.

తెలుగు సాహిత్యమును గూర్చి తల్లి 82 వ పద్యములో సంకృప్తిని తెలుపుచున్నది. 90 వ పద్యము ఎన్నటికి వినువు కలిగించనిరీతి తెలుపుచున్నది. కవికి కవిత్వముందుండే పరమాదరము 91 వ పద్యములోని యీ వాక్యం సస్పష్ట పరచుచున్నది.

‘కవిత్వ పంచనం బాబాల వృద్ధ పరమాన్నంబా!’ కవికికూడా కీరాన్న మన్న మక్కువయిన తోచును. 95 వ పద్యం బౌత్తరేయలకు తెలుగు యేలా కితోమానిక మైచది తెలుపుచున్నది. 99 వ పద్యంలో పోతన యెడ చూపిన భక్తి ప్రకాశనమును, అమృతాంజనముయొక్క భ్యాతి యీ కవినికూడా ఆకర్షించినది.

విద్యావంతులకొక హెచ్చరిక 147 వ పద్యం. 179 వ పద్యంలో 183 వ పద్యంలో ఆంధ్రమాత తన సంతానమంతా సమానముగా చూస్తూ అలా చూడనొల్లని వారి మనస్తత్వములోని లోపమును యీ విధంగా గుర్తించినది:—“తక్కువ లెక్కువలు పేరేమ తగ్గిన హెచ్చున్.”

అస్పృశ్యతనుగూర్చి 184 వ పద్యములో కవి తేలికైన మాటలలో నిరసించి యున్నారు. సామెతలనుకూడ సరిగా అక్కడక్కడ పొందు పరిచారు. “పెద్దలమాట పెరుగుకూడు, తలమానికమా.”

రాష్ట్రీవాంఛ కవిని బాగా పురికొల్పుచున్నది. స్వరాష్ట్రీయ సంతాప దించెడు దనుక నిద్రపట్టునె మనకుకా. 188.

195 వ పద్యంలో కవి తన సంఘ సంస్కరణ కీర్తిని వెల్లడించారు. ఆంధ్రాన్ని గురించి కవియొక్క ఆదర్శ మిది.

“కావలెను వికలాంధ్రము । కావలెను స్వరాష్ట్ర; మాతృగౌరవ మొండం । గావలెను స్వర్గరాజ్యము । గావలె నాచంద్రతారకంబుగ వెలుగ్గ గా” || 200.

ఆంధ్రరాష్ట్రము సర్వోదయ రాష్ట్రము కావలెనని ప్రచారకుల హృదయవాంఛితమే కవిని ఈ గ్రంథరచనకు పురికొల్పింది. ఇందులో యింకను పేర్కొనదగిన హృదయములగు పద్యము లనేకములు కలవు. దీని నందుకొని ఇందలి రసములను ఆంధ్రులు చదివూతురుగాక.

దీనికి తొలిపలుకు వ్రాసే అవకాశము కల్పించినందుకు కవికి నేను కృతజ్ఞుడను.

సీ తా రా మ్.

ఆంధ్రమాత

(ఆత్మకథ)

ప్రకారము కృతీ కకలం

కాకార మొనర్చు నందు ♦ రందఱు; పరమా

తామ్రకార “మాతృకథ” కుం

బ్రాకారంబని స్మరింతుఁ ♦ బ్రారంభింతుకా.

1

అమ్మా! స్వీయ కథం జెపు

మమ్మా! నీపేరు నూరు ♦ నామూలాగ్రం

బిమ్మా వీనుల విందా

నమ్మాయన; మిన్నకున్న ♦ నలుగుదురు సుతుల్.

2

ఆత్మస్తుతి తగదంచు మ

హాత్ములు బోధింపరే? నిఁరాక్షేపంబా

నాతృకథామృతపానం

బాత్మజులకు నీతిబోధ ♦ కాధారంబా.

3

1. నా వాస్తవ్యము.

నాతండి! దేవ దేవుఁడు;

నాతలి శ్రీభారతాంబ ♦ నవనాగరకుల్

నాతోఁబుట్టువు లా యా

నేతు హిమాచలమునను వసించురుకారే?

4

పతిభూపతి యిల్లంధము

సుతులాంధ్రులు లాతులెల్ల ♦ జుట్టలును నా

ఆంధ్ర మాత

- మత మాస్తిక్యము నేనో
బ్రతికి చెడినదాన మందఃఖాగ్య నయోగ్యః. 5
- ఇల “నాంధ్రోహమ్మ”నియెడఁ
దెలుఁగనుచు ద్రిలింగమచుచుఁ ♦ దెనుఁగనుచు నొరుల్
దలకొక్క రీతిఁ బిలిచినఁ
బలికెదను వికృతియు నన్నఁ ♦ బండిత సింహుల్. 6
- తొలి గంగా సింధుపులన
జలభరితము, దక్షిణాది ♦ జనభరితంబై
విలసిల్లెనంచు విద్వాం
సులు వక్కాణింప నద్ది ♦ చోద్యంబగునే ? 7
- మేమన నేటికి ? భారత
భూమియ భూమభ్య మనఁగ ♦ భూగోళము త
ద్భూమికి నాంధ్రము కేంద్రం
బై మెలఁగునటన్న వల్లె ♦ యనరె యనాంధ్రుల్ ? 8
- ఉత్తర దేశంబా యా
ర్యోత్తములకు దక్కనన్న ♦ నో యాద్యులకొ;
నుత్తర దక్షిణ దిక్కుల
పొత్తును సంపత్తు నాకుఁ ♦ బొందా; విందా. 9
- మన రాజమండ్రీ నాభియు
నను వగు నా చెన్నపురియు ♦ నర్థవ్యాసం
బనఁ గైకొని యొకవృత్తం
బును గీయ మదీయదేశ ♦ మును దృశ్యంబా. 10
- ఉత్తర సర్కారులలో
దత్తపు మండలమునందు - దక్కనులో దే

- శ్లోత్తరమున దక్షిణమున
నుత్తమ దశదిశల వాస ♦ మొనరెన్; దనరెన్. 11
- ధరఁ జిత్తూరునఁ గాళే
శ్వరమును, గర్షాను నందెఁచుగు శ్రీ శైలం
బరయఁగఁ దూరుపు గోదా
వరి దాక్షిణ్యమును నివాసదిశలగున్, 12
- తెనుఁగన విశాఖపట్టణ
మును, గోదావరి యనంత ♦ పురమును గుంటూ
రును, బళ్ళారియుఁ గర్నూ
లన నగు నెల్లూరు కృష్ణ ♦ కడపయుఁ జిత్తూర్, 13
- పలనాడు పాకనాడును
వెలినాడును ములికినాడు ♦ వేగినాడున్
బాలుపా పొట్టిపినాడును
గల విమ్మహిఁ దెలగ కమ్మ ♦ కాశలనాడుల్, 14
- దక్కనన దక్షిణంబౌ;
దక్కను మద్భరతమాతృ ♦ దక్షిణకరమా
నిక్కము నే నంగుష్ఠముఁ;
దక్కన వ్రేళ్ళెల్ల నల్ల ♦ ద్రావిడ జనముల్. 15
- “మన భూమి వంటి దగు క
మ్మని భూమియు లేదె”టంచు ♦ మన రాయ పో
లనలేదె? తెనుఁగు గడ్డకు
నెనయఁగు గద తెనుఁగుగడ్డ ♦ యిది యడ్డగునే? 16
- ధర బందరు గుంటూరు న
మరఁగను నేలూరు రాజ ♦ మండ్రీ చికాకోల

పురసంపాదనమున ను

త్తర సర్కారులగు రాజ ధానికీ దలయై. 17

పదునాఱు నూఱులును ము

ప్పది తొమ్మిదవేటఁజెన్న ధ పట్నము చెన్న

ప్పదియకా; “సిస్టిండియ” వా

రదికొని “సెంట్ జార్జి” కోట యటఁ గట్టి రహా! 18

మును పల్లది * నల్ల పురం

బును, దెల్ల పురమని చెన్న ధ పురి పొనరారెన్,

దెనుఁగులకున్ నల్ల పురం

బును హూణుల కెల్లఁ దెల్లఁ పురమున్ జెల్లెన్, 19

అఱవలు, గరాటకులును,

మఱియును హూణులు దురుష్క ధ మళయాళులు నీ

తెఱఁగున మన మ తెఱఁగునఁ

జెఱిసగమగు జనులసంఖ్య ధ చెన్నపురమునన్, 20

చెన్నప్పపల్లె కెప్పడు

చిన్నెలు వన్నెలునుగల్గ ధ శిరహా; మదరా

సన్న ననాంధ్రము నిజముగఁ;

జెన్నపురీనామమునను ధ జెలఁగినఁ దెలుఁగౌ. 21

మాయంటఁ బుట్టి పెరిగిన

మాయాఁడు పడుచు వరించి ధ మాదన మీకున్

న్యాయంబ ? వేషభాషలు

మియఱవలవై నఁ బురము ధ మీకున్ మాకున్, 22

భారత సంస్థానముల శి

రోరత్నము గోలుకొండ * రుచిరముతా మై

నూరును బంగనపల్లి కు

మారీ మణులగు మదీయ * మహిమాస్పదముల్.

23

ఎక్కువ మక్కువ కాగఁ బు

దుక్కోటయుఁ గోట తెలుఁగు * తోఁబుట్టులకున్

జక్కని లాంచన మెంచఁగ

నిక్కందగు నాంధ్రమందు * నేత్రోత్సవమా.

24

నన్నూట నలువ దెనమ

డ్రన్న జమిందారు లిందు * నభ్యుదయార్థం

జెన్నేని మేల్సొనర్చుచు

జెన్నలరారుదురు కారె * చిన్ని కుమారుల్ ?

25

ధర విజయనగరముఁ బితా

పుర మింకను వేంకటగిరి * బాబ్బిలియును దే

వరకోట కాళహస్తియుఁ

బరఁగును గార్వేటి నగరు * ప్రఖ్యాతములై.

26

మునగాల, చల్లపల్లియు,

నొనరంగను లింగగిరియు, * నుయ్యారెలమ

ఱును, మైలవరము, నూజ్వి

డును, మీరాపురముఁ దనరెడున్ ఖ్యాతములై.

27

ఒకయెడ * నాంధ్రాఖ్యాతం

బొకకడ సాంద్రాటపులు మఁతొకచోట బయ

ల్లొకచాయ నేఁకుఁ గోనే

ల్లొకకూలను బైరుపచ్చలో ముచ్చటయనా.

28

అనుపమ ట్రైగిన్ తీరం

ఋను నైలునదీ ప్రదేశే ♦ మును గంగా సిం

ధు నదీప్రాంతము నుపమిం

ఋను గోదావరియుఁ గృష్ణ ♦ చోటుల్ దోటల్. 29

పురుడించు నందు గోదా

వరి గంగాదులను దీర్ ♦ వైభవమునఁ బు

ష్కర మన్నను బండిత పా

మరు లువ్విఘ్నార్ దాని ♦ మరులే మొక్కో ! 30

కృష్ణుడన విష్ణువందురు;

కృష్ణానది దక్షిణమునఁ ♦ సీరితి కెక్కెఁ;

గృష్ణయు మండల మయ్యెను:

గృష్ణా గౌతముల నాంధ్ర ♦ కేంద్రము లనరే ! 31

మనది యరణ్య శరణ్యం

బనఁజను భువియని వచించె ♦ నాదిని గౌటి

ల్యుని శాస్త్రము; *కామేశం

ఋను గన్గొనెఁగలప దృఢము ♦ బొందఁ మందుఁ. 32

భారతవైచిత్ర్యంబుల

నారయ నేడందు; రందు ♦ నందములౌ నె

ల్లొరా ఫలక్కుమా లౌ

ప్పారుఁ దెలుంగాణమున జ ♦ నాకర్షి కముల్. 33

మును విజయనగరవరమున

కేనయగు నగరంబు నెవ్వఁ - డెన్నడు లోకం

- బునఁ గనలేదని పరీ
యనుఁ డబ్బుల్ రజకు వలికె † నాశ్చర్యమునఁ. 34
- స్వల్పములె యాంధ్ర విలస
చ్ఛిల్పంబు ! లనల్పశీల్ప † చిత్రకళాశం
కల్పంబు నిల్పకున్నే
కల్పాంతమువఱకుఁ బంచ † ఖండములందున్ ? 35
- ఎల్లోరాయు నజంతా
యల్లూరును హనుమకొండ † యమరావతియున్
నెల్లూరు హంపియు నొరం
గల్లు మహాబలిపురములఁ † గళ కన్విందా. 36
- పూర్వుల శిల్పాన్నత్యము
పర్వను గర్వాస్పదమన † బర్లిక్ లండన్
సర్వకళాశాలాదులఁ;
బర్వంజా నేత్రములకుఁ † బ్రావీణ్యమునఁ. 37
- అల కాళహస్తి సింహ
చలమును శ్రీపర్వతంబుఁ † జక్కని భద్రా
చలమును దాక్షారామము
బాలుపగు తిరుపతి త్రిలింగ † పుణ్యస్థలముల్. 38
- * ముటిఫలి నాకాశ్రయ మెం
తటి కీర్తి గడించె దొల్లి † తల్లికి నిపు డిం
తటి దుస్థితి! యెటుఁజోయెనొ
కటకట † మున్నూఱు నావికా స్థానంబుల్. 39

* మోటుపల్లి (బాపట్ల తాలూకా)

† 300 ఓడరేవు లుండెనని అబ్దుల్ రజాకు (క్రి. శ. 1428-48) వ్రాసెను.

- గోదావరి కృష్ణయు ము
 న్నాదరువులు సాగర పృథ్వియాణంబున నే
 డాదరు వీతెఱి వాయెను
 లేదా నదులకు విముక్తి ♦ లేశంబైనన్ ? 40
 పారావారము భళియన
 భారత నౌకలు విశాఖపట్టణమునఁ బెం
 పారు సు నౌకాశ్రయ మా
 ధారము మాకన్నఁ గన్నఁ ♦ దల్లికి ముదమా, 41
 రాయల సీమా ! ట్టామపు
 మాయలఁ జిక్కియు మలమల ♦ మాడితినా ? శ్రీ
 రాయల కాలమునఁ బువుల్
 కాయలతో వలరఁ గడకుఁ ♦ గడగండ్లయ్యెన్. 42
 రైతుల వెతఁగని కాటక
 భూతముఁ బోకార్ప మన పృథ్వి ♦ భుత్వంబునకొ.
 నా తుంగభద్ర యత్నము
 భూతల కైలాస మొసఁగుఁ ♦ బొలము సఫలమా, 43
 నాజీవన మూలంబొ
 భూజీవన మగును; దగును; ♦ భూజీవనమో
 గోజీవనమునఁ గూడును;
 మీజీవనమునకు నిదియ ♦ మేల్బొంతిసుమీ, 44
 ఒంగోలు బాతి గోగణ
 మంగొ; గుంటూరు, కిమిడి ♦ చాగేదెయు నే
 నంగొ; బొబ్బిలిదున్న యె
 సంగును భూతంబనంగ ♦ చగము నెఱుంగున్ 45

ఇల సగముపంట పశుగణ

ములు, దక్కను చైనదేశ ♦ ములఁ జెలఁగంగఁ
గలిగెనని వావిలాపుఁడు

సెలవిడఁగద ? తత్ప్రశంస ♦ చెల్లదె మనకు ? 46

వరి, జొన్న, రాగి, సజ్జయు,

వరగయు, గోధుమయుఁ, గొట్ట ♦ వరధాన్యాదుల్;

మిరెపయుఁ, బొగాకుఁ, బప్పలు,

మిరియము, మఱిచెఱకుఁ, గాఢి ♦ మేల్పదివేలా. 47

సురుచిరము లండ్లు గోదా

వరి చక్కెరకేళి, సిద్ధ ♦ వట్టమునందా

కరబూజ, నూజివీటిని

ముఱియఁగ మామిళ్ళు, వడ్లపుడి నారింజల్. 48

నెల్ల న వడ్లు తమిళమున;

నెల్లారన వడ్లయూరు; ♦ నెయి కాఱుఁ దినక

నెల్లారి బియ్యమున; మన

కెల్లెడ లభ్యంబు కాళి ♦ కెగుమతియు నగుక. 49

గోలారు మహిమ మేమో

మేలిమి పండున్ బొలాన ♦ మేల్ వణిజులకుక;

గోలారమ్మను శివమని

తాలికి బంగారమడుగఁ ♦ దనకుం గఱవౌ, 50

ఇనుమును, వెండియుఁ, దగరం

బును, రాగియు, సభ్రకమును, ♦ బొగ్గును, జిప్సమ్,

మొనజైటు, జింకు, గ్రానై

టును మున్నగఁ గలవి యెన్నఁడుక లభ్యములౌ. 51

పలకలు, నీమెంటు, కాగిత

ములు, దంతపుఁ బనులు, లక్కఁ బొమ్మలును, దివా
సులు, నిప్పుపెట్టెలును, లే
సులు, పింగాణులును, సబ్బు ♦ సులభము లయ్యెన్, 52
“కొహిసూరు” వజ్రరాజము

మహిమోన్నతిగన్న రాజ ♦ మకుటమణి యగున్,
బహురత్నగర్భయుం చా
మహానీయుఁడు కీర్తు సన్ను ♦ మఱి స్మరియించెన్, 53

ప్రతియు సంపత్తియు, యు
త్పత్తియగుంగాదె సర్వ ♦ దత్తావనిలో
నుత్తర సర్కారులలో ?
నుత్తమమని దూదిగొనుచు ♦ నుందు విదేశ్యుల్, 54

మన వారు సాలెపట్టో
యనఁ బుట్టంబులను నేయ ♦ నధిపతులూ స
న్నని వసనంబులఁ దాలించి
రనె *మార్కోపోలో వర్త ♦ కాగ్రేసరుడై, 55

ఖద్దరనఁ గల్పవృక్షం
బద్దియ శుద్ధస్వదేశ్య ♦ మని రేయివగల్
బెద్దలు పిన్నలు నేసీయు
ఖద్దరుఁ గట్టన్ సువర్ణ ♦ కాలము రాదే ? 56
చీరాలయుఁ బేరాలయుఁ

జీరలపైఁ గథల లివులఁ ♦ జిత్రింపఁగ, ను
బృహరాయుఁడు భట్టిపో
లోరిక లీడేటి నేయుఁ ♦ గోట్లగోట్ల, 57

మన రాజధానిలో నా

ల్లనుపమ పట్టణములందు * రద్దకమున కం
దున మూడు తెనుగు నాటివి;

కనమెద్దియు బంద రద్ద * కమునకు నుద్ది.

58

2. నా వాఙ్మయము .

తల్లియు సంస్కృత వాణియు,

చెల్లియు కన్నడము, చెల్ల * చెవ్వరైతిమి; మా

పిల్లలు నొక్కరి నొక్కరు

నొల్లరు; తద్వేషభాష * లో ద్వేషితముల్.

59

అంధుడగు నగ్నిమిత్రుని

యంధం బడఁగింప నగ్ని * యాంధ్రంబిడ న

య్యంధుడు చూపొందుటయట !

యంధతఁ బోకొర్చు వాఙ్మ * యం బాంధ్రంబా.

60

మునులు మహర్షులు భాషాం

గన కుగులుపోసి పెంచ * గణ్యాదిబుధుల్

ఘనలక్ష్మ్య లక్షణంబులఁ

దనులతఁ గై నేయలేదె * తరతరములుగా ?

61

పలుకులు తేనెం జిల్కుట

వలనంగాబోలు “దేశ * భాషలయందుకొ

దెలుకే లెప్పుని శ్రీరా

యలు సెలవిడె; రాచనుడి నిరర్థకమానే ?

62

* శ్రీ. ౪. 135 మొదలుకొని బందరు కలంకారి అద్దకమునకు ప్రసిద్ధి.

పేరిమి వర్ణించుచు నా

పే“రాండా”రే” యటంచుఁ ♦ *బ్లిని పేర్కొనె; సం

చారుడు † మెగ స్తనీసును

గోరి ప్రశంసించు వ్రాసి ♦ కొని “యండిక”లోక. 63

వినమే తూర్పున కితలియ”

యని పొగడెను జేమ్సు విల్లి ♦ యమ్ముక్ నన్నుక్;

దేశుఁగే తేటయనఁగ ము

కును విఱువ కనాంధ్రు లొప్పు ♦ కొందు నిజముగ 64

సదయులు ప్రపంచ భాషలఁ

బదునేడవదనియు నన్నుఁ ♦ బ్రాచ్యుఁబున నె

న్నిదవ దని, దక్షిణాదిని

మొదటి దనియు ముతీయుచుందు ♦ ముఖ్యత్వమునక. 65

తెలుఁగనఁ ద్రిలింగమనియును

దిలలుంగోవులు చెలంగు ♦ దేశంబనియుక

దెలియగుఁ బ్రదేశమసియుం

దలఁతురె మీప్రజ నల్లఁ ♦ దల్లికిఁ దెప్పక ? 66

త్రినగమను పదవికృతియే

తెనుఁగని ముతీతేనెయగును ♦ దెనుఁగనియుఁ దెలుం

గనఁదెనుఁగని *తెన్ననఁ దెనుఁ

గను నానార్థములు నాకు ♦ సార్థకము లగుక. 67

* తోమా చరిత్రకారుఁడగు ప్లిని (క్రీ. శ. 61-113)

పేరు—“ANDARAE” అని వ్రాసెను. (H, N, VI, 19, 22)

† క్రీ. మ. 317—312 (Magastha LVI-10)

* తెన్ అనఁగా దక్షిణము (తమిళము)

తెలుగునఁ దత్సమ తద్భవ
ములు, దేశ్యంబులును, గ్రామ్య + ములు, నన్యపదం
బులు లీనమాయె; నేఱులు
జలధింజేరియు నపార + సాగర మగుఁగా? 68

దరిమిల, దర్జా, దర్బార్,
తరహా, తారీఖు, రోజు, దంఘారా, చా
కిరి, గోమా, గోరీ, సబ,
బురు, సిస్త్రి, కిస్త్రి, నాస్త + యుద్ధ పదంబుల్. 69

నోటును, చెక్కును, నంబరు,
ఘాటును, కంట్రాక్టు, ఆక్టు, + గ్యారంటీముక్,
లాటరీ, రైలు, రిసీడుక్,
హ్యోటను, హోటల్, బూటు, సూటు + నాంగ్ల పదంబుల్. 70

గీర్వాణాంధ్రద్వయమా
సర్వోత్తమ భావలంచు + సమము లఁటంచుక్
గీర్వాణమున లిఖించెను
బూర్వమునఁ బితాంజలి నిజ + ముం జెప్పెననక్. 71

ఇలలోఁ జీనాబ్ధినీ
యలకెక్కువ యక్కరంబు + లగు; భారత భా
వలలోఁ జెలుగున కక్షర
ములు నేబదియూఱటంచు + ముఱియంగఁ దగుక్. 72

తొలిఁ బ్రాకృత సంస్కృత భా
వలబలె మద్భాష యుపనిషత్కాలమునక్

- గలిగెనని * యధర్వంబును
వెలిబుచ్చె నచ్చి సర్వవిబుధులు మెచ్చుకా.
వాదంబుకాదు మన బు
గ్వేద మహాభారతముల + వేయేటికి స్కాం
దాది పురాణాదులలోకా
నాదా ప్రస్తావనము కనంజడకున్నే ?
నిజమా ఎ, ఓ, య (అరసున్నయు)
చే, జే, జలు నాంధ్రేతరులకు + సరిపడవట ! నా
చే, జే, లుచ్చరించి వాయుట
యిజ్ఞకట మెప్పింపబడుట + నిత బ్రహ్మకునా.
ఒక్కటి యమరావతి నిం
కొక్కటి శ్రీకైలమందు + నొక్కటి వేంగి
బెక్కులు విద్యావీథము
లిక్కడ నక్కడనువెలసె + నిపుడొకటి కటా!
లాసాపురమున వెలసిన
భాసురవిద్యాలయంపు + భవనము మద్వి
ద్యాశదనమునకు సమమని
కాశనము టిబెట్టునందుఁ + జాటంగ వినమే ?
రొట్ట విడిగి నేతిని బడి
నట్టుల భాషాప్రయుక్త + మగు పరిష్కృతై
పుట్టిన + యాంధ్ర సరస్వతి
ముట్టినయది యెల్ల యాణి + ముత్యముకాదే ?

* తిమ్మాశ్రీనాం సంస్కృతాంధ్ర ప్రాకృతాన్తు ప్రియంకరాః
(అధర్వణిపనిపత్తు)

+ ఆంధ్ర సర్వకళాల (1926)

‘విశ్వకళా పరిషత్తై’

శాశ్వత విద్యాభివృద్ధి ♦ నల్పుచు విజ్ఞా
నైశ్వర్యమన్న మానవ
పశ్చాదుల విశ్వకళలఁ ♦ బైకిందీయున్,

79

కనకోక్తియైన * “తేజ

స్వినావధిత మస్త”న నిట ♦ శ్రేయాస్తనరే ?
మనకున్ స్వస్తి యగుంగా

కని “స్వస్తి” విస్తరిలు ది ♦ గంభీర్యాతిన్.

80

వలయంబు నుండి వర్ణం

బులు గలిగెనటంచు గంట ♦ మున లిఖయింపన్

సులువంచు, లేఖనము ము

ద్దులు గులుకు నటంచుఁ బలుకు ♦ దురుః పాశ్చాత్యుల్.

81

సంపూర్ణ వర్ణమాలయు,

సొంతై కన్పింప లిపియు ♦ సులువొ, బలువొ

నింపగు నుచ్చారణమును,

బెంపొ సాహిత్య మొప్పుఁ బేర్కలదానన్.

82

మును “చదువుఁ గట్టిపెట్టుం

డ”నఁగ లిఖిత తాళపత్రే ♦ మని తెలియరే లే

ఖను దాటి కమ్మపై వా

యనదియుఁ గమ్మయు ననంగ ♦ నయ్యెంగాదే ?

83

* “మాయధ్వన విషయములపై వెలుగుపడు గాక” (ఆంధ్రవిశ్వ

కళాపరిషత్తుకుట నుద్దికానూత్రియ.)

† జి. హెర్బర్టుజేర్, ఏం. ఏ.; ఎఫ్. ఏం. యు.

అక్షరలిపి సమకూరిచి,

లక్షణముల నేఱుపఱచి, † లక్ష్యంబుల సఠ

రక్షించి, గ్రంథముల ము

ద్రాక్షర శాలల నొనర్ప † నగు లక్ష లనఁ.

84

భువిఁ బదునెనిమిద మూర్తా

ఱవ వత్సరమందు నక్షరము లచ్చవడఁ

నవయుగ మన * నాంధ్ర నిఘం

టువు ముద్రితమయ్యె; వెల్లెడు వాఙ్మణియుఁ.

85

పలుభాషలఁ డెలుఁగును, వి

ద్యలలోఁ గవితయును శ్రేష్ఠమందు కవీంద్రుల్;

దలఁపఁగ నాంధ్ర కవిత్వం

బలరును బరిమళము పసిడి † కమరిన కరణిఁ.

86

కష్టంబుని ఛందస్సున

నిష్టంబగు మార్పొనర్ప † నెంతు నియంతల్;

స్పష్టంబు తద్విధానము;

“కష్టేఫలి” వలదు దాని † కన్నడ చేయఁ.

87

అఱసున్న యేటికని బం

డిఱ వలదని, పాటలకు వడియుఁ బ్రాసం బ

క్కఱ లేదని, గ్రాంథికమే

కొఱకాదని డీకొనంగఁ † గోవిదులకునా.

88

“లోకో భిన్నరుచి” యనఁగఁ

బ్రాకటమా ప్రాథమైలిఁ † బ్రాజ్ఞులు, ద్రాక్ష

పాకముఁ బ్రాకృత లోకం

జేకగ్రీవముగఁ గోరఁరే యంధ్రమునన్ ?

89

కందము బంధము; సీసము

మందము; వృత్తాదులెల్ల * మధుతుల్యము, లా

నందము గీతము; విసువుం

జెందము సంగీత మన్నఁ * జెవులకు విందా.

90

వచనంబున సురుచిర ని

ర్వచనంబున వారు వీరు * రసములఁ జిల్కన్

రచనం బొనర్పఁ గవితా

పచనం బాబాలవృద్ధ * పరమాన్నంజా.

91

ఆంధ్ర కవిత్వం బొక్కటి,

యాంధ్రీకరణము ద్వితీయ * మాంగ్లికరణం

బాంధ్రీతర కవితలు మూఁ

జాంధ్రీకపీఠుల కృతంబు * లందు మహాంధ్రుల్.

92

తెనుఁ గేశార్థము సాధ్యం

బని ద్వ్యర్థముఁ గష్టసాధ్య * మని తత్త్వర్థం

బును దుస్సాధ్యం బందురు;

మన ద్వ్యర్థియుఁ ద్వ్యర్థియును సఃమర్థింపనగున్.

93

తనయులు ము న్నేకాక్షర

మని బంధకవిత్వ మనియు * నచ్చాంధ్రీకృతం

బనియు నిరోష్ఠ్యాది వినూ

తన కావ్యవిధానమార్గ * దర్శులు కారే ?

94

ఆటకు మాటకుఁ బాటకు

వాటంబు తెనుంగు నిర్వివాదం బీది; క

- రాజా తరాయ గాయక
కోటికిఁ గూడలియుఁ బట్టుఁ ♦ గొమ్మయు సుమూర్తి. 95
- సుకవులు సంస్కృత కర్ణా
టక హిందీభాషలను బ్రతన మొనరిచి త
- స్మకరంద మాని సద్ గాం
థికసేవను జేయ వెనుక ♦ దీయరు ధాత్రిక. 96
- నన్నయ యాంధ్ర కవీంద్రుల
కన్నయ తిక్కన కవిత్వ ♦ మనఁ జిక్కన యిం
కెన్నఁగ నెఱ్ఱాప్రగడయు
- నన్నన్నా ప్రగడ భార ♦ తాంధ్రీకృతముక. 97
- రామాయణ భాషాంతర
మా మాధుర్యంబు భాషా ♦ రాదికవిత శ్రీ
- రాములు కర్ణాట గొట్టె
భామం దెచ్చె గవీంద్రు ♦ బలఁగముతోడక. 98
- మూలగ్రంథం బిరువది
వేలట! పద్యాలఁ బెంచి ♦ వెన ముప్పదివే
తొలీల భాగవతముక
- బూలక బెట్టితివి భక్త ♦ పోతన తండ్రి! 99
- నైషధమా శ్రీ నాథు సు
ధాషధమాఁ గోవిదులకు; ♦ నమరుల భాషా
పాషాణ పదసమాసము
- భాషాంతరమున మధుప్రవాహాన్వితమా. 100
- మన నోరూరును నైషధ
మును, రాఘవపాండవీయ ♦ మును మనుచరితం

- బును, వసుచరితము, వసుధం
దనరెడు నాముక్తమాల్యః * దను బతిమంషణ. 101
- శ్రీరామపురిని విలియము
కేరీ తెనిగించి హెబ్బి * గ్రీకు బయిబి లిం
పారంగ * ముద్దింపించెను;
గారవమున నెల్లరుణ జగజ్జ్యోతి యనన్. 102
- బద్దెన తద్దయు బుద్ధికే
బద్దెనయా; నీతిశాస్త్ర * వివిధవిధులకు
బద్దెముల వాయుగంజుల
కద్దెకొనరె పిన్నపెద్ద * లనుదిన మిలలో ? 103
- వేమన నీతుల గీతుల
నేనునంగలఁ ? ద్యాగరాజు * నిష్టకృతముతా
రామన నుతులును సంస్తుతు
లా మనకు ద్రావిడులకు * నాలాప్యంబుల్. 104
- మలికిధరాముడు ప్రేమం
బాలికించెం గవుల మీఁద, * నొకపు డమీన్ ఖాన్
తెలుగున నంకిత మొందె,
బలుపొత్తంబులు రచించి * ప్రచురించె హుసేన్. 105
- అనఘుడు ప్రతాపరుద్రుం
డనెడు ప్రతాపుండు సంస్కృ * తాంధ్రముల లిఖిం
చెను రాజనీతిశాస్త్రం
బును నేరిమి నోరుగల్గు * పురవరమందు. 106

హితకారినీ సమాజము

మత సాంఘిక సంస్కరణము + మందారములొ

శతకావ్యాదులు చాటవె

సతతము వీరేశలింగ + శక్తికా భక్తికా!

107

నవ్యకవులు తెలుయెత్తగఁ

గావ్యాంగన సూపఁ బ్రతి + కాగత్నంబుల్

దివ్యప్రబంధములు సు

శ్రావ్యపు గానముల జ్ఞాన + చంద్రిక లనఁగఁ

108

కొమరొప్ప "స్త్రీ నామా

పిమధుర" మని యాహ్వాలు విని + పింపఁ సత్కా-

వ్యము లెన్నేని రచించిరి

తమ పురుషులముట్టుఁ జట్టి + తల్లుల్ పిల్లల్.

109

కుమ్మరి మొల్ల మ్మయుఁ, గు

ప్పమ్మయు, సమ్మాహనాంగి, + యమ్మణియమ్మా

శ్చమ్మయు, వేంకమ్మయు, బా

పమ్మాదులు స్తోత్రశాత్ర + లగు కవియిత్రుల్.

110

"ఉవిదలు నేర్వగరాని చ

దుపు గలదే" యంచుఁ గోవి + దుఁడు నరసింహపుం

దు వచించెఁ గాన బాలిక

భువిలో సిగ్గనక శాస్త్ర + ములు చదువఁగనా,

111

ఘన చాణక్యుని, నాగా

యను, భావవివేకనూరి, + సురుభిర భవభూ

తని, విద్యారణ్యాదిను

జనవిద్వాంసులను గన్న + జనయిత్రీని బా.

112

- చోద్యమే తాతంభట్టును
బద్ధముఖంబునను ఖండ * పంచకమందుకా
“విద్యలలోనల నుత్తమ
విద్య కవిత్వంబ”టంచు * వినుతింపంగకా ? 113
ధర నెలనార్యుడు తోబా
చరితం బానందకవియు * సరసత వేదాం
తరసాయనము లిఖించిరి;
పురుషోత్తమ సుకవి పౌత్ర * ములు ముత్తియముల్. 114
“స రి గ మ ప ధ ని స” యను స
త్స్వరముల సృజించి, భరత * సంగీతంబుకా
బఃమానందాబ్ధిని ముం
చిరికారె యహోబలాది * చింతామణులుకా? 115
శృంగారరస మొకరునకు
బంగార మొకనికీ గాకి * బంగారంబొ,
సింగారమైన యువకుల
కంగారము సుహృదయాల * యముల దహింపకా. 116
అంగ్లేయు లాంధ్రకావ్యము
లాంగ్లీకరణంబొనర్చి * యశమందంగా
నింగ్లీ పెరింగి మత్సుతు
లాంగ్లాంధ్రంబుల రచింతు * రసమానకృతుల్. 117
ఓరిచి కష్టము, * బ్రాహ్మణ
నేరిచి పదజాల మోలి * నిఖిలార్థంబుల్
దేరిచి, బ్రాహ్మణ నిఘంటువు
గూరిచి, ప్రచురించెను దెను * గున నాంగ్లమునకా. 118

ఆంధ్రోతరవరుడా *కా

రాంధ్రోక్తులఁ జేర్చి, మార్చి * యాంక్షేయమునం
దాంధ్రంబున సంస్కృతమున

నాంధ్రవ్యవహారదీప * మన విరచించెన్.

119

అల సీతారామాచా

ర్యులు నాబాలప్రసిద్ధి * నొందె దివారా

తులు కష్టించి రచించి దొ

రలు సన్మానింప శబ్ద * రత్నాకరమున్.

120

తెనుఁగున సర్వస్వము లే

దని నే దపియింపఁ నంకురార్పణ మయ్యెన్

మును లక్ష్మణరా వొక్కటి,

నొనరికతో బాపినీడు * నొకటి రచింపన్.

121

శ్రీ వీతికాపురీవర

భూపతి “చిన్నాంబ” పేర * ముద్రాలిపి సం

స్థాపించె; సూర్యరాయ

ప్రాపకమున నవ నిఘంటు * రచనంబు నగున్.

122

బోధాయనుఁడు శృజించిన

బోధాయన శుల్బసూత్రములు గణితమునం

దాధారాధిక్యంబులు

బోధన సాధనము లఖిల * బుధవృషభులకన్.

123

పుత్తుం దాపస్తంబుని

సూత్రములఁ బితాగొరస్సు * సూత్రము లనఁ జా

- రిత్రకు లొప్పదురే? యవి
యాత్రం గావించె నందు ♦ రయిరోపాకున్. 124
- రసవాదపుఁ బస యెఱుంగని
వసుధకు నాగారునుండు ♦ వైజ్ఞానికుడై
రసవాద శాస్త్ర మొసఁగెను;
రసమగులు కారె శాస్త్ర ♦ రత్నాకరలున్ ? 125
- మన తెనుఁగునాట జన్మిం
చిన శ్రీరామన్ స్వయం కృషిని జేసియు * “రా
మ నెఱెక్కును” గనుగొనె బృ
ధ్విని యశమెసఁగన్ బదార్థ ♦ విజ్ఞానమునన్. 126
- హైందవ తత్త్వాన్వేషణ
మందియు, గ్రంథాళి వ్రాసి మురోపాకున్
విందొనరిచి, యందఱున్
బందుగుఁ డనఁ జెల్లు సర్వ ♦ పల్లిఁ దల్లిన్. 127
- మనుజుల మత సాంఘిక జీ
వనము మనుస్మృతిని యాజ్ఞ ♦ వల్క్యస్మృతిఁ గై
కొని పెంపగు; నాస్మృతులకు
మన * యాప స్తంబ కృతము ♦ మాతృకకాడే? 128
- కర్ణాట సాహితీయు సం
పూర్ణంబా పూజ్యపాద ♦ మోగళసుకవుల్
గర్ణాట కావ్యములఁ గవి
కరరసాయనము లనఁగఁ ♦ గావింపచిచోన్ ? 129

* Nobel prize for Physics in 1930

* Max Muller's letter to W. H. Morley published in
in Digest of Indian Cases, 1850.

ఆపస్తంబీయంబును,

నేపా బోధాయనీయ + మంచంగ నీరెం

డా “పంచసూత్రముల” ను

ద్వీపనములు కావె భార , తీయుల కొర! 130

ఓషధులకు, నాయుర్వే

దాషధముల కిరువు దేశ + మన; వైద్యకళా

భూషకులని, పోషకులని

శేషున కగు మన భిషగ్వి + శేషము లెన్నఁ. 131

అమరెను నేర్పాయుర్వే

దమునందు, యునానియందు + దనరఁ బ్రకృతి వై

ద్యమునందు, నల తపోపతి,

హోమియోపతిఁ బుత్రుల బహునిపుణు లెపుడు. 132

తొలి బొంబాయి పురంబున

వెలసె; మన చెన్నపురిని + బెరిగియు రోగా

ర్తులకున్ జంతామణియై

యలరు దిగంతంబుల నమ్మ + తాంజనము బభి! 133

మతముల కాలయమా భా

రతభువి వ్యాపించు మతప + రంపరలను “భా

రతమత నిఘంటు వ” తిస

మృతిఁ దెల్పును గ్రీస్తు శర్వ + మతమకుట మనఁ. 134

అల కూచిపూడిగ్రామ

స్థులఁ, దమిళుల యూటుకూరి + సునటుల మళయా

ళుల నంబుదిరీలను గనఁ

దెలుగు లఖిల భరతనాట్య + తిలకము లననా, 135

ఆంధ్ర మాత

- కులుకును, గోలాటము, జిం
దులు, భజనలు, నాటకములు, * దోలీప్రమత్తలయో
టలు, సృత్యంబులు మన వా
రల చతురతఁ జాటుఁగద భ * రతనాట్య కళా. 136
తనరె సెనీమా; కళ నూ
తనమాయె; జగత్ప్రసిద్ధ * తారాదులు; పెం
పొనరింపఁ దలిక్కిరిక
మన మాకళ కృషి నొనర్ప * మాణిక్యమగుఁ. 137
పాటకు నూర్యకుమారియు,
మాటకుఁ గన్నాంబ లెల్లి * మాధుర్యమునం;
దాటకు నంజలి దేవియు
నీటున కెల్లరును శ్లాఘ * నీయులుకారే! 138
ఆయుర్వృద్ధికి మూలము
వ్యాఘ్రమంబనిన “నిండి * యగ్ కాండో” యా
శ్రీయతుఁడు రామమూర్తికి
జేయె త్రియు దీవెనలను * జెప్పఁ దప్పఁ. 139
నిరుపమ కళా ప్రభువులు,
సురభింపఁగ నామహా మహాపాధ్యాయుల్
సరసులు, శతావధానులు,
వర కవిశేఖరులు నా కవశరించి గహ! 140
హిందూస్థానియు, దమిళము,
హిండియు, గన్నడము, తులు, మహిగ్ గుజరాతిగ్,
గోంది, మరాఠీ, యెరియ యం
ఫౌండఁగ బెంగాలి సుతుల * కొప్పు వచింపఁ. 141

దిన వార పక్ష మాసా

దివి హిందూస్థానియందుఁ + దెరుగున, నింగ్గి,
ఘన నాంధ్రపత్రికాదులు

ఘనమత రాజ్యాంగ సా. ఘోక స్తువా_ర్త లి.కా.
హారతి, రాయల సీమయా,

భారతి, రవి, గోలుకొండ + పత్రిక, హరినాథ,
మారుతికళ, యాంధ్రీయు, జయ

భారతి, గృహలక్ష్మి, తెలుగు + బాప్తిస్టు బళా !
అడుగిడెను దెరుగు గడ్డక,

వెడలె బరోడాకు; వివిధ + విషయంబుల కే

ప్పుడు భారతఖండమున వే

మడుగుల గ్రంథాలయోద్యమము హృద్యంబా,

మన తిక్కనకుం గందం

బని, శ్రీనాథునకు సీత, మనియుక, ముసో పే

మన కాటవెలది యనియుక

వినుతింపరె ? మీకు గవిత + విందా ? మందా ?

వినమే తిక్కన సూర్యం

డని, పోతన చంద్రుడనియు + నప్టకవిదుర్లో

మన గ్రహములంచు, శేషిం

చిన కవితతి టిక్కలని వచింప నీ యుల్ ?

కొనరేటికొ ! కొన్నెబ్బదువు

కొనరేటికొ ! కవితఁబదువు + కొన్నెనదియుఁ గె

కొనరేటికొ ! కైకొని మే

ల్కొనరేటికొ ! భిన్నరుచులు + లోకస్థులకుక,

శ్రీ. నా వాల్ల భ్యము.

“ఏతేఽంధా” యని మున్నీ

రీతిని బేర్కొనియె నైతఃరేయాఖ్యుండఁ,

త్మాతలమున నాంధ్రులును బు

రాతనజను లన్న నిద్ది ♦ పామాణ్యంబా.

148

శివమత మవలంబించిన

నవనాగరకపుజనంబు ♦ నాజనమంచుక

భువి “విశ్వగుణాదర్శము”

వివరింపఁగ సంస్కృతమున ♦ విశ్వసితంబా.

149

మన దక్షిణాపథంబున

జనులెల్లరు వాడు “శాక ♦ శకమును” శతవా

హన భూపాలురు స్థాపన

మొనరించిరఁటన్న విన్న ♦ నుబ్బుదు రాంధ్రుల్.

150

ఇక్కడ, విదేశములను, మ

తెక్కడ మిక్కిలి ప్రసిద్ధి ♦ తెక్కుదురు సుతుల్,

రక్కసు లణఁగం దొక్కినఁ

జుక్కలలోఁ జంద్రుఁబోలి ♦ శోభిలఁ గనమ్మ ?

151

మును గోలుకొండచరితం

బున భారతభూమి నాంధ్ర ♦ భూమిశుల పా

లన మాద్యంబనుచు నశో

కుని శాసన లేఖనములు ♦ ఘోషించు నదా.

152

ఆసేతుహిమాలయమున

నా సామ్రాజ్యములఁగ్గఱఁ ♦ సవ్యాపనముల్

జేసి, నిరంకుశు లన సిం

హాసనము లలంకరించి రాంధ్రులనరేంద్రుల్.

153

తొలి శాతవాహనులు, నొడ

యులు పల్లవులెల్ల, శక్తి + యుక్తులు : త్వ
కులు, సాలంకాయన రా

జులు పాలించిరి ప్రశాంతి + జోకొట్టంగఁ.

విలసిల్ల విష్ణుకుండిన,

లలరంగఁ గళింగరాజు, + లల గజపతి భూ

వులు, పలుతూరుపు చాళు

క్యులు నేలిరి రామరాజ్య + యుగమహిమ మనఁ.

మన కాశతీయసాలకు

లును, విజయనగర నరేంద్రు + లును, రెడ్డిన్మృతల్

భున నై పుణ్యసుపుణ్యం

ఋనఁ బాలన సల్పి రాంధ్ర + భు కేంద్రమనఁ.

యాదవులు, రాష్ట్రకూటాం

ధ్రాదులు రసపుత్రులనియు + నారాజ్యము శ్రీ

యోదాయకమని యది య

త్యాదర్శసువర్ణకాల + మనె నాండ్రపఁ.

మార్యాదులవలె నాంధ్రులు

ధైర్యసైర్యమున నరుల + దండించి ప్రజా

కార్యదురంధరులై రని

వార్యఁబా నంగరంగ + వైభవ మొప్పుఁ.

రోమీయు లనఁగ దక్షిణ

భూమిని బాలించి సైన్య + ము నునిచి రాజ్య

క్షేమం బరయు మహాంధ్రులు

సామాన్యులుకారఁ టంచు * సర్వస్వ ముఁ.

తంజావూరి తమిళజన

రంజకులై నాయకాళి * రాజులు పగఱ

బింజ మణచి పాలించిరి

పుంజగ రాజ్యంబు నూట * ముప్పదియేడుల్.

160

ప్రధనమున గెల్చి యజవల

యధిపతులై దీర్ఘ కాల * మభ్యుదయమునక

మధురపురం బేలిరి, శ్రీ

మధురాంబకుఁ దోడునీడ * మనవారు సుమీ.

161

మును రవ్యనులా చర్మం

బును, నైతియొప్పీయు లుప్ప * మున్నగు వానిక

మన నృపులు రాగి సీసం

బును వెండిని నాణెములుగ * ముద్రించి రహ !

162

మర చాణూరుడు శ్రీకృ

ష్ణపకుఁ దనకృష్టియుద్ధ * శూరతఁ జూపిం

చేసెనగద; మహాంధ్రముల్లుం

డని ఖ్యాతింబొందె భార * తాపనియందుక.

163

ప్రముఖుండు శాలేవాహన

సీమఘుండు ప్రథమనృపుండు; * చెడ్డపనులకుఁ

విముఖుడ; రాజనీతికి

సుహఘుండునుగాఁడె తెలుఁ గళశోకుం డవఁగ !

164

అల రుద్రము గణసాంచా

ధులు సామ్రాజ్యముల నేలి * తొలఁచియుఁ గట్టం

మును, బ్రబంధములను వ్రా

య * తొంగిని నబల సజల * యవఁజనుఁ గదే !

165

శ్రీతి నాంధ్ర భోజవిరుదాం

కితుండై, సాహోతుకలాంధ్ర + గీర్వాణసుపం

డితుండో శ్రీ విక్రమ భూ

పతి జయపురి జేడనుంగుఁ + బట్టి యుపంగణ.

166

అక్కన్నయు, మాదన్నయుఁ

దిక్కన, పూర య్య, శివయ + తిమ్మరసాదుల్

బక్కని సచివోత్తము లన

ముక్కుపయని వేళలు బెట్టఁ + బో రెవ్వారు.

167

కట్ట యని యన్యు శ్రీమఁగని,

పట్టయి మంచికి, సువిద్యఁ + బడయ విరామం

బెట్టని, త్రిలింగ వాణికిఁ

బొట్ట మన రెడ్డి బోలు + బుధుఁ డెనఁడు భువి ?

168

చూడుఁడు సరోజ నమ్మయుఁ

గోడలి ననుకొనక కన్న + కొమరితగతిఁ జే

దోడును వాదోడును జే

కూడఁగఁ గప్పించె దోడి + కోడం డ్రలర.

169

నాగేశ్వరరావనఁ జను

త్యాగులు, పట్టాభిఁ బోలు + దక్షుల్, రాజ్యో

ద్యోగులు శొంతి మహాత్ములు

వేగురు కలరంచు నిండు + వేనోళ్ళందు.

170

వరవస్తు, టంగుటూ, రీ

దర, పింగళి, చెళ్ళపిళ్ళ + తాతా, ముట్నూర్

వరహాగిరియు, శ్రీపాద, త్రి

పుర నేనియు, మోతే, కొండ + పుత్తుల్ ప్రిముఖుల్.

165

- మొదటను పొద్దము, జైనము,
 బిదపా హిందూమతమున + విష్ణు శివమతా
 లిది యది పట్టితిని; మహా
 మ్మదు క్రీస్తుమతముల కిప్పుడు + మార్గము లయ్యెన్, 172
 సతము చతుర్వేదాల్, భా
 రతాదులును, బైబిలును, ఖురానున్, నానా
 మత సంస్థలు, తీరాదులు
 సతులిత మద్భక్తికెల్ల + నా దర్శకముల్, 173
 శుద్ధాద్వైతము వల్లభుఁ,
 డిద్దర నాగార్జునుఁడు మహేశ్వర భక్తి
 పొద్ద మహాయానము, బల్
 శ్రీధను బసవండు వీరశైవం బిడరే ? 174
 ఇష్టములనఁ బూర్తములన
 నిష్టంబులు; శ్రేష్ఠములని + యెంచి యెరులు సం
 తుష్టాంతరంగు లగుటకుఁ
 గష్టింతురుకారె చిన్న + కన్న కుమారుల్? 175
 పైద్యంబు, ముక్తి మార్గము,
 విద్యాసంపదనుగూర్చి + వేవిధముల దే
 శోద్యమములలోఁ బొల్లొను
 నాద్యులు క్రైస్తవు లనఁ బరు + తానా ననరే ? 176
 పింగోల్బభిభ, గుంటూర్ జెలఁ
 గంగఁ గళాశాల, దోర్నాకల్లు మిషన్ బల్
 శ్రీగార మెదక్కాలయ
 మంగులును, దెలంగు క్రైస్తవదర్శకముల్, 177

మాస్త్రిపురుషులు తాలుచు

నస్త్రాదులు, ధారణమును + వాటము లన్నా

శాస్త్రులును వల్లె యనకే ?

వస్త్రంబులఁ గొని ధరింతు) + వైదేశికులు.

178

ఎక్కువ లెక్కువ లెంతురు,

లెక్కువ లెక్కువలు లేవు + తల్లిక, మీఠో

యెక్కువ లెక్కువ లేటికి ?

దక్కువ లెక్కువలు పేమ + తగ్గిన హెచ్చు.

179

తెలుఁగు లనాది నివాసులు,

తెలుఁగులలో నాద్యు లనినఁ + దెనుఁ గస్పృశ్యుల్,

కులహీనుల మహాంధ్రులు ?

కలలో నిది విన్నఁ గన్న + కడుపు లఱుకదే ?

180

హరిజనులు విష్ణుభక్తులు,

చిరుదిడెను మహారి గాంధీ + పెద్దతల యనక,

హరిజను లస్పృశ్యులు, శ్రీ

హరికిఁ హరిజనుల కేల + యంటుక సంటుక ?

181

హారేమిటి ! వీరేమిటి !

హరికి వీరికిని వేఱుఁబంద మృగునే !

హా రన్నలు, వీ రనుజులు,

చేరెడు రక్తంబు మీరు + చెటిసగముకదా !

182

ననుఁ గన్న జనని యొక్కటి;

ననుఁ గాచియుఁ బెంచు లోక + నాధుఁ డొకఁడె; నా

తనయులు నొక్కటి; చూడం

గను సర్వం జేకమా జ + గన్నాధముక.

183

మూలలు మాదిగలును మ

ద్బాటురు; ద్విజ శూద్రులన్నఁ + బంచము లన్నఁ
బాలెవరివి ? నీశ్వరివి ?

మూలలు మాదిగలు మనుజు + మాతృలుకారే ? 184

బలు పంకంబునఁ బంకజ

మలరెడు చందమున నాది + మాంధ్రులలోఁ బా
జులు, భక్తులు, కవివరులును

వెలసిరి క్రైస్తవ్యమునను + వెయ్యేటి కిఱక ? 185

పలు శాఖలేల ? మఱి ని

రమల భావ మగత్య మైక + మత్యంబుగదా
బల మందు; రది నిజము; పె

ద్దల మాటలు పెరుగు కూడు + తలమానికమా, 186

తెలుగు లన నింట బైటను

గలచిన నేర్పరులు; చేయి + క్రిం దనకుండఁ

విలసిత నానోద్యోగం

బులను స్వదేశ పరదేశ + ములఁ జేసి రహ ! 187

ఆదిజనంబన, హూణుల

యాదిమ సామ్రాజ్యమన్న + నాంధ్రుల దంచుఁ

వాదించి, స్వరాష్ట్రము శం

పాదించెడు దనుక నిద్ర + పట్టునె మనకు ? 188

అక్కయుఁ జెల్లియ యగు నా

తక్కటి రాజ్యాల లీల + దక్కక వెనుకం

జిక్కిరి; నేనొక్కరుక;

మక్కువఁ జూపుడు స్వరాష్ట్ర + మమతయుఁ దీలఁ. 189

- వారా స్వరాజ్య వాదులు
 వీరాగ్రేసరు లటున్న + వెగటేటి కేటన్ !
 లేరా యధిపులు ? ధీరులు
 కారా మావారు రాజ + కార్యసమర్థుల్ ! 190
 పోలుచునెడ బెల్లియము,
 హాలెండ్, డెన్మార్క్-కన్న + సంధ్రం బన్నన్
 నాలుగు రెట్లధికంబు వి
 శాలత కల్గిన స్వరాష్ట్ర + శని పోవు నాథో ! 191
 ఆశామ్, సింధు, నొరిస్సా
 దేశాదులు మా త్రిలింగ + దేశముకన్నన్
 లేశంబులు; చాలును మా
 దేశాదాయము స్వరాష్ట్ర + తిలకము దిద్దన్. 192
 డెలువొప్పు సింధు, పంజా
 బులు, బాంబై, మధ్యరాష్ట్ర + ములు, బరాక్
 ములకన్నఁ డెలుఁగు గడ్డయు
 నలరును జనసాంద్ర మన నిఁరాక్షేపంబా. 193
 తెలుఁగొరియ, తెలుఁగు నుర్దును,
 తెలుంగు కన్నడమును, మఱి + తెనుఁ గరవంబున్
 గలుపునెడఁ డెలుఁగునా డా
 తలలో నాలుకయుఁగాదె + దక్షిణభూమిన్ ! 194
 అంతర్వివాహమన నా
 కంతర్భోజన మనఁ బర + మానందము; కా
 సంతైన ద్వేష మొల్లను;
 పంతస మెంతయును సంఘ + సంస్కరణ మనకా. 195

ఆంధ్ర మాతౌలి

అద్యమ మనఃదగు మన యాం
 భోద్యమ మటువెన్న హరిజ +
 విద్యాధుల, రైతుల, నా
 నోద్యమములఁ బాల్కానంగ + నుద్యుక్తంబా. 196

నింగిఁ దెలుంగు పతాక యె
 సంగుట, పూర్వాద్వితీయ + సామ్రాజ్యం బు
 ప్పొంగుట, స్వాతంత్ర్యము చె
 లంగుట కని ముఱియుఁ దఱియు + లభియించునో! 197

ఆంధ్రస్వరాష్ట్ర మరయక
 యాంధ్రో హ మ్మ నుచు ముఱియ + నాంధ్రత్వంబా !
 యాంధ్రధ్వజ మల్లాడిన
 నాంధ్రాభ్యుదయమున నంకు + రార్పణ మననా, 198

అందని మానిఫలము మన
 కెందులకో యనకే యైక్య + మే బలమని కో
 రందగు; మ హాంధ్ర రాష్ట్రం
 బందఱకు; శుభస్య కీర్తు + మందు) కవీంద్రుల్. 199

కావలెను వి శా లాంధ్ర ము;
 కావలెను స్వ రాష్ట్ర; మాతృ + గౌరవ మొందం
 గావలెను; స్వర్గ రాజ్య ముఁ
 గావలె నాచంద్రితార + కంబుగ వెలుఁగఁ. 200

1. ఆంగ్లేయ శతకము	రూ 0-2-0	17. క్రీస్తుసర్వజన సర్వస్వము	రూ 0-4-0
2. ప్రసంగ పాఠము	0-8-0	18. ముంచడము	0-2-0
3. సమూయేలు చరిత్ర	0-6-0	19. ఆత్మగ్య కీర్తనలు	0-4-0
4. ఏ.బి.ఎం. మాహాత్మ్యము	0-1-0	20. జగత్సవార్త	0-4-0
5. దీర్ఘాన మంజరి	0-2-0	21. శాస్త్ర వింతలు	0-2-0
6. యోనా కథావళి	0-0-8	22. 100 అడుగు జాడలు	0-4-0
7. బులార్డు చరిత్ర	0-2-0	23. అస్పృశ్యత (ఖండకావ్యము)	0-4-0
8. శ్రీ మార్గదర్శిని	0-0-6	24. పంచస్వతంత్రము	0-8-0
9. జాబీలీ సవరణమాల	0-0-6	25. ఆమ్మ (ఖండకావ్యము)	0-4-0
10. జగజ్జయము (ఖండకావ్యము)	0-4-0	26. సాక్షి (భగవద్గీతి)	0-6-0
11. నేనేల త్రాగను?	0-2-6	27. ,, (భగవద్గీతి)	0-6-0
12. సుహిత శతకము	0-0-8	28. ,, (భగవద్గీతి)	0-6-0
13. కావ్య చండిక	0-4-0	29. ,, (భగవద్గీతి)	0-6-0
14. అర్థ బాసు (వాటకము)	0-4-0	30. అంధమౌన (ఆత్మకథ)	0-8-0
15. గలతీయుల పత్రిక	0-8-0	31. దురాత్మ శతకము C. L. S. (Madras)	... 0-0-8
16. బైబిలు పేదరాజము	0-10-0	32. బాల పార్థివనలు ,, ,,	... 0-2-0
31. దురాత్మ శతకము C. L. S. (Madras)	...	33. దావీదు కీర్తనలు ,, ,,	... 0-4-0
32. బాల పార్థివనలు ,, ,,	...	34. జగద్రక్షణము (కాలక్షేపము)	... 0-10-0
33. దావీదు కీర్తనలు ,, ,,	...	35. ప్రహేళిక పరికాశిక (Part I)	... 0-4-0
34. జగద్రక్షణము (కాలక్షేపము)	...	36. ,, ,, (Part II)	... 0-2-0
35. ప్రహేళిక పరికాశిక (Part I)	...	37. గాథా నేప (Part I)	... 0-4-0
36. ,, ,, (Part II)	...	38. ,, ,, (Part II)	... 0-4-0
37. గాథా నేప (Part I)	...	39. భారత మత నిఘంటువు (Vol. I)	... 0-6-0
38. ,, ,, (Part II)	...	40. 100 Homiletical Helps	... 0-2-0
39. భారత మత నిఘంటువు (Vol. I)	...	41. Fight for Freedom	... 0-4-0
40. 100 Homiletical Helps	...	42. DORNAKAL	... 1-0-0

Rev. MALLELA DAVID,

Jasmine Kuteer, Kothagudem, Deccan.

